Materiały edukacyjne w ramach projektu Edukacja przeciwko antysemityzmowi. Uczyć się z przeszłości, aby zrozumieć współczesne wyzwania. Multimedialny zestaw edukacyjny, w ramach europejskiego programu „Obywatele, równość, prawa i wartości" (Citizens, Equality, Rights and Values, CERV)

Spis treści:

I. Pakiet 4 scenariuszy lekcyjnych do książki Larissy Cain „Dziewczynka z zamkniętego miasta", autorka: Katarzyna Niewczas

Założenia:

- każdy scenariusz przygotowany jest na 45 minutowe zajęcia; prowadzący mogą skorzystać ze wszystkich propozycji i przeprowadzić je po kolei na odrębnych jednostkach lekcyjnych albo w formie dłuższego warsztatu lub wykorzystać jedynie wybraną lekcję;

- jakkolwiek lektura całości książki jest rekomendowana dla uczestników i uczestniczek zajęć, scenariusze proponują również wybrane fragmenty książki, które uczestnicy spotkania mogą przeczytać w trakcie zajęć – do decyzji nauczyciela pozostaje zachęcenie grupy do lektury całości przed zajęciami lub korzystanie z fragmentów tekstu w trakcie lekcji,

- pakiet przygotowany jest dla klas 7-8 szkoły podstawowej,

- pakiet składa się z prezentacji, scenariuszy oraz kart pracy.

Scenariusz I lekcji: Przed wojną

Cele:

- poznanie głównej bohaterki opowiadania i zbudowanie zaciekawienia jej historią,

- zdobycie podstawowej wiedzy na temat społeczności żydowskiej w przedwojennej Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem jej wewnętrznego zróżnicowania,

- stworzenie przestrzeni na odnalezienie informacji na temat historii społeczności żydowskiej w miejscu zamieszkania uczniów i uczennic.

Metody:

1. Praca ze zdjęciem bohaterki i jej rodziców zamieszczonym w książce: działanie w kilkuosobowych grupach, stworzenie opisu zdjęcia na podstawie zaproponowanych pytań, próba osadzenia fotografii w konkretnych realiach historycznych i społecznych.
2. Lektura fragmentu tekstu przedstawiającego rodzinę głównej bohaterki. W omówieniu fragmentu powrót do pytań ze zdjęcia, tak aby porównać intuicyjne odpowiedzi młodzieży z informacjami zawartymi w książce.
3. Na podstawie przeczytanego fragmentu tekstu porównanie stylu życia rodziców i dziadków dziewczynki (obchodzenie świąt, język).
4. Prezentacja z grafikami i zdjęciami odnosząca się do przedwojennej społeczności żydowskiej w Polsce (liczebność, obecność w miastach i na wsiach, różnice w zakresie stosunku do tradycji, religii, stosunku do kultury większościowej). Prezentacja podsumowana kartami pracy do wykonania w parach.
5. Działanie indywidualne: odwiedzenie portalu Wirtualny Sztetl i sprawdzenie informacji o społeczności żydowskiej w miejscu zamieszkania uczniów.

Scenariusz II: W getcie

Cele:

- uporządkowanie wiedzy na temat sytuacji polskich Żydów w pierwszych latach II wojny światowej (1939-1942),

- przyjrzenie się zjawisku postępującej dyskryminacji polskich Żydów w oparciu o model piramidy Allporta,

- refleksja nad tym, co dawało siłę głównej bohaterce w czasie jej przebywania w getcie.

Metody:

1. Zebranie i podsumowanie dotychczasowej wiedzy uczniów i uczennic na temat sytuacji polskich Żydów na początku II wojny światowej. Prowadzący zajęcia zapisuje na tablicy hasło „getto" i zaprasza klasę do podzielenia się faktami historycznymi, które są związane z tą tematyką. Nauczyciel zbiera wiedzę grupy i porządkuje informacje korzystając z dołączonej prezentacji.
2. Wprowadzenie modelu piramidy Allporta i omówienie problematyki narastającej dyskryminacji.
3. Lektura wybranych fragmentów tekstu. Na ich podstawie uczniowie w parach umieszczają kolejne wydarzenia z tekstu (jak nakaz noszenia opaski z Gwiazdą Dawida, zamknięcie getta) na modelu piramidy Allporta. Omówienie pracy w grupach na forum klasy.
4. Wspólna refleksja na temat tego, co było źródłem wsparcia/siły dla bohaterki w czasie jej przebywania w getcie. Młodzież zapisuje swoje pomysły indywidualnie na samoprzylepnych karteczkach, które zbiera na tablicy i podsumowuje nauczyciel.

Scenariusz III: W ukryciu

Cele:

- zdobycie podstawowych informacji na temat postaw społecznych w obliczu Zagłady,

- uporządkowanie dotychczasowej wiedzy na temat realiów ukrywania się Żydów poza gettem,

- refleksja nad tym, co było potrzebne w czasie wojny do uratowania życia żydowskiego dziecka.

Metody:

1. Nauczyciel wyświetla na ekranie, rzutniku załącznik z nagłówkami prasowymi dotyczącymi historii Żydów ukrywających się poza gettem w trakcie drugiej wojny światowej w Polsce. Przeczytanie nagłówków jest wstępem do rozmowy z grupą o tym, co wiedzą, słyszeli o historiach osób ukrywających się.
2. Lektura fragmentów tekstu. Na ich podstawie praca z kartami pracy w parach i stworzenie opisu postaw wybranych postaci (takich jak wybrane osoby przyjmujące bohaterkę do swojego domu, szmalcownicy). Zwrócenie uwagi na działania podjęte przez te postacie, ich motywacje, a także wpływ na bohaterkę. Omówienie kart pracy na forum.
3. Ćwiczenie łańcuch pomocy: wspólna, na forum klasy rekonstrukcja miejsc, w których po wyjściu z getta ukrywała się bohaterka. Zwrócenie uwagi na złożoność procesu udzielania pomocy Żydom przebywającym poza gettem, ilość zaangażowanych w to osób oraz znaczenie żydowskich działaczy w tym procesie. Ćwiczenie uzupełnione krótką prezentacją umieszczającą historię dziewczynki w szerszym kontekście historycznym.
4. Rozmowa na forum klasy: Co było trudne dla bohaterki w trakcie jej ukrywania się poza gettem? Co było trudne dla osób ją ukrywających?

Scenariusz IV: Po wojnie

Cele:

- zdobycie podstawowej wiedzy na temat przyczyn i kierunków migracji Żydów z Polski po II wojnie światowej,

- podjęcie refleksji na temat trudności, jakich doświadczali ocalali Żydzi i Żydówki,

- podsumowanie pracy z opowieścią biograficzną.

Metody:

1. Nauczyciel wyświetla na rzutniku planszę z informacją o liczebności społeczności żydowskiej w Polsce tuż po wojnie i obecnie, w 2026 roku. Sprawdza z klasą jej intuicje na temat przyczyn wyjazdów Żydów z Polski po wojnie.
2. Lektura fragmentów tekstu. Praca w parach z kartami pracy wokół dylematu zostać czy wyjechać (co sprawia, że bohaterka chciałaby zostać w Polsce? Co sprawia, że ona i jej rodzina planują wyjazd? Dokąd zamierzają się wybrać?). W omówieniu na forum zwrócenie uwagi na powojenny antysemityzm, utratę bliskich, chęć odbudowania życia w innym miejscu, połączenia się z dalszą rodziną, stworzenie państwa żydowskiego. Omówienie podsumowane krótką prezentacją zbierającą te wątki.
3. Praca indywidualna: list do bohaterki książki. Na podstawie zaproponowanych pytań uczniowie indywidualnie piszą list, w którym osobiście odnoszą się do poznanej historii, dzielą się swoimi wrażeniami z lektury, tym, co było w niej dla nich trudne, co ich wzruszyło, co dało im poczucie siły.

II. Pakiet 2 scenariuszy zajęć dla szkół ponadpodstawowych wokół książki Hedi Fried, Czy bałam się śmierci? Pytania o Zagładę, autorka: Katarzyna Niewczas

Scenariusz I: Tożsamość

Cele edukacyjne:

- poznanie podstaw teorii tożsamości społecznej,

- przyjrzenie się znaczeniu przynależenia do mniejszości,

- refleksja nad własną tożsamością.

Konspekt zajęć:

1. Wstęp: z czego składa się tożsamość? Praca w grupach na przedstawionym schemacie, której celem jest zaproponowanie przez młodzież elementów, z których składa się tożsamość człowieka.
2. Lektura rozdziałów: „Jak żyliście przed wojną?” oraz „Czy czujesz się Szwedką?”
3. Odniesienie przeczytanych fragmentów książki do zaproponowanych przez młodzież kategorii tożsamości. Na tej podstawie odpowiedź na pytanie, kim jest narratorka tekstów. Jak się przedstawia? Do których fragmentów swojej tożsamości się odnosi?
4. Krótka prezentacja na temat teorii tożsamości społecznej, grup mniejszościowych i większościowych, oraz zagrożenia dyskryminacją osób należących do grup mniejszościowych.

5. Indywidualna refleksja na temat własnej tożsamości na podstawie zaproponowanej karty pracy.

Scenariusz II: Narastanie dyskryminacji

Cele edukacyjne:

- prześledzenie narastającej dyskryminacji w stosunku do Żydów europejskich w trakcie II wojny światowej,

- zdobycie podstawowej wiedzy na temat mechanizmów dyskryminacji,

- podjęcie refleksji na temat istniejących obecnie środków ochrony mniejszości i ich znaczenia dla przeciwdziałania dyskryminacji.

Konspekt zajęć:

1. Wstęp: na tablicy zapisane są tytuły rozdziałów książki, które młodzież przeczyta w trakcie lekcji. Przez kilka minut uczniowie rozmawiają o nich w parach i zastanawiają się, jak może na nie odpowiedzieć autorka.
2. Lektura fragmentów książki: „Kiedy zrozumiałaś, że rodzina jest w niebezpieczeństwie?" oraz „Jak to możliwe, że cały naród stanął po stronie Hitlera?"
3. Praca w grupach z kartami pracy: rekonstrukcja zmian zachodzących w rodzinie narratorki w trakcie drugiej wojny światowej.
4. Krótka prezentacja na temat dyskryminacji narastającej w stosunku do Żydów europejskich w trakcie II wojny światowej.
5. Indywidualna praca z informacjami na temat środków ochrony mniejszości wprowadzonymi po drugiej wojnie światowej oraz rozmowa na forum klasy na ich temat.

III. Wprowadzenie oraz wybór źródeł wraz z pytaniami do nich dot. dylematów moralnych z odniesieniem do Zagłady, autor: Robert Szuchta

IV. Narzędzia reagowania na opór, dehumanizację i przeciążenie emocjonalne w nauczaniu o Holokauście, autorka: Alicja Kotowska

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Unia Europejska ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.